

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1087

מסכת שבת ט"ז - כ"ב ♦ דמאי ב', ה' - ג', ג'

בס"ד, כ"ו אדר תש"פ

השבוע בגליון

- ◆ נטילת ידיים
- ◆ כשאין מספיק נרות כדי להדליק כמניין ימי החנוכה
- ◆ מה לעשות עם שני נרות ביום השלישי
- ◆ הדלקת שני נרות, תמעיט מן הנס

- ◆ חקירה ביסוד דין הוצאה בשבת
- ◆ אדם שאכל תוך כדי הילוכו
- ◆ אחיזה בעמודי ספר התורה
- ◆ הנוטל את ידיו, רשאי לאחוז ביריעת ס"ת?

דבר העורך

טבילה בבית הקברות

לפנינו תיאור על שעה קלה בלילה קר ואפולולי בחייו של יהודי נוברדוקאי אמיתי, שנחרתה בנפשו לכל ימי חייו, מפני שנכשל במידת הגאווה. נוברדוק וגאווה הם שני מושגים המרוחקים זה מזה כמטחוויו קשת, לא מפני שהנוברדוקאי חש עצמו כמי שאינו מסוגל להתגאות, אלא מפני שהוא בטוח כי אין לו במה להתגאות. ובכל זאת, באותו לילה חורפי וקר הוא התגאה.

מלבד שהיה הנוברדוקאי שבו אנו עוסקים שוקד בתורה ועומל בה, נוהג היה גם לזכך את מידותיו ולהכניע את לבו, לבל ירום לבבו מאחיו. וכך, סיגל לעצמו מנהג, ללכת מידי פעם למקווה שבבית הקברות, בו טובלים את הנפטרים לפני קבורתם, ולטבול בו. כל זאת, כדי להשריש בקרבו: "דע מאין באת ולאן אתה הולך" וכך לדרבן את עצמו כי הזמן קצר והמלאכה מרובה.

לילה אחד הוא סיים את לימודו. שעות רבות של לימוד רצוף נסתיימו להם זה עתה, והוא חש כי עתה הוא הזמן המתאים לטבול במקווה של בית הטהרה. כעת, משיכולה הגאווה להתגנב אל הלב, אחר שקידה עצומה, מן הראוי לזכך את הלב ואת המידות ולהזכיר לעצמו שוב ושוב, כי כל תפקידו של האדם עלי אדמות הוא לעבוד את קונו באמונה ובתמים. גשם כבד ניתן על הארץ. טיפות מים נטפו בעוז מתוך האפילה ששררה סביב בית הקברות. רוחות החורף חלפו בשריקה מקפיאה מעל שורות הקברים הלבנות שסופן לא נראה לעין, ולתוכן התגנבה צווחת תן שנישאה ממרחקים.

חקירה ביסוד דין הוצאה בשבת

זה ימים אחדים אנו עוסקים במלאכת ה'הוצאה': ובכן, הגיע הזמן להתעמק בגדריה. הבה נעשה זאת באמצעות חקירה מעניינת, אך תחילה נפרט בקצרה את עיקרי מלאכת הוצאה.

א. העברה מרשות לרשות - אסור לעקור חפץ ברשות היחיד, להעבירו לרשות הרבים ולהניחו שם, וכן להיפך.

ב. אסור לעקור חפץ ברשות הרבים, ללכת עמו ד' אמות ברשות הרבים ולהניחו. מכאן לחקירתנו.

אדם שאכל תוך כדי הילוכו: נפתח במעשה. יהודי ישב בביתו ביום שבת קודש, הושיט את ידו אל המזווה, נטל דבר מאכל והכניסו לפיו, ובעודו לועסו החל לטייל, יצא מחצר ביתו ופנה אל הרחוב. תוך כדי התנהלות העניינים הוא בלע את מאכלו. אילו היה יודע, כי במעשהו הוא עבר על איסור מן התורה, בוודאי לא היה מצליח לבלוע את האוכל.

איסור מן התורה?

ובכן, מלאכת הוצאה בשבת מורכבת משלש פעולות: א. עקירת החפץ ממקומו. ב. העברתו מרשות לרשות, היינו: מרשות היחיד לרשות הרבים או להיפך. ג. הנחתו ברשות שאליה החפץ הועבר. אין חולק כי שלשה חלקים אלו מרכיבים את איסור ה'הוצאה'; הדיון שבו נעסוק הוא, איזה מהם חשוב באופן יחסי על פני האחרים.

אפשר להבין כי עיקר איסור מלאכת הוצאה הוא הוצאת החפץ מרשות אחת לרשות אחרת, ואילו עקירתו והנחתו אינן המהות אלא הן תנאים בלבד, אשר בלעדיהן אין עוברים על האיסור. מאידך גיסא אפשר להבין, כי האיסור הוא לעקור את החפץ ברשות אחת ולהניחו ברשות אחרת. הוצאתו מרשות לרשות, איפוא, הינה תנאי הכרחי לביצוע האיסור, אך אינה לוז המלאכה, כי אם עקירתו במקום אחד והנחתו במקום אחר.

בעל "אבני נזר" זצ"ל (שו"ת או"ח סי' רמ"ה) נמנה על גדולי האחרונים העוסקים ארוכות בדיון זה, והוא מביא את דוגמת היהודי שהזכרנו לעיל, כהשלכה בין שני הצדדים. כידוע, לדעת רבי שמעון (צג/ב), העושה בשבת "מלאכה שאינה צריכה לגופה" - אינו חייב. היינו: בשבת אין חייבים

צעילוי נשמת

מרת **שפרה בן דוד** ע"ה

בת הרב משה ורבקה כהן מלהיוף ז"ל
נלב"ע ליל ש"ק כ"ה באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **חווה לאה זיטמן** ז"ל

ב"ר שאול חיים ז"ל
נלב"ע כ"ט אדר תשמ"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י שלמה זיטמן שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ד **אברהם חיים המלסדורף** ז"ל

ב"ר ברוך ז"ל
נלב"ע ר"ח ניסן תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י
משפחות המלסדורף וליפסקר שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **הצילה (הלה) כפתורי** ע"ה

ב"ר ישעיהו ויהודה ז"ל נלב"ע כ"ח באדר תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ד **נפתלי הרץ נס** ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע כ"ח אדר תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

על עשיית מלאכה, אלא אם כן עושה המלאכה זקוק לה. הדוגמא הרווחת להגדרה זו היא, של אדם אשר חפר בור משום שהיה זקוק לעפר שהוציא ממנו. מלאכה זו של חפירת הבור נחשבת כמלאכה שאין צורך בגופה - היינו: לחופר אין צורך בבור עצמו.

כאשר נתבונן ביהודי דן נבחין, כי הוא ביצע עקירה ברשות היחיד - נטל דבר מאכל, הוא גם הוציא אותו מרשות היחיד לרשות הרבים - בשעה שהמאכל היה בפיו הוא יצא לטייל ברחוב, והוא גם הניח את המאכל ברשות הרבים - בשעה שבלעו ברשות הרבים והניחו במעיו, המאכל הגיע אל מקומו הראוי לו, והואיל ותהליך הבליעה התרחש ברשות הרבים, שם הוא הונח.

התבוננות נוספת במעשהו תעלה, כי אין אפשרות להגדיר את כולו כ'מלאכה הצריכה לגופה', שכן, כדי לאכול עליו ליטול את המאכל, לאכלו ולבלעו, אך פעולת האכילה אינה מחייבת הליכה ויצאה ממקום למקום (עיי' תוס' לקמ"ד/ד"ה רבי שמעון). נמצא, כי העקירה וההנחה הן 'מלאכה הצריכה לגופה', ואילו הוצאה היא 'מלאכה שאינה צריכה לגופה'.

במשנה (כריתות, יג/ב) מבואר [בשם רבי מאיר], כי יהודי זה חייב במלאכת הוצאה [ובירושלמי פ"ז הל' ב' נאמר, כי רבי מאיר סובר כרבי שמעון, שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור]. מכאן מסיק בעל "אבני נזר", כי עיקר מלאכת הוצאה היא עקירת החפץ מרשות אחת והנחתו ברשות אחרת, ואילו העברתו אינה אלא תנאי ולא עיקר האיסור. לפיכך, די בכך שהעקירה וההנחה נעשו לצורך כדי לחייבו במלאכת הוצאה (וע"ב "תוצאות חיים" להגר"מ זמבא הי"ד, ועיי' "אבן האזל" הל' גניבה פ"ג הל' ב' שהביא בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל, לחלק בין הוצאה מרשות לרשות, להעברה ד' אמות ברשות הרבים, והקשה ע"ד מסויגיינתו).

הגאון רבי יונה מרצבך זצ"ל, מראשי ישיבת קול תורה, הטעים את הדברים בכך, שפעולת עקירה ופעולת הנחה משנות את מצבו של החפץ, ולפיכך הן גוף מעשה האיסור. ברם, עצם העברת החפץ אינה מעשה חדש ("עלה יונה" עמ' רל"ו), ולפיכך, אינו אלא תנאי לקיום האיסור ולא עצמותו.

דף יד/א האוחז ספר תורה ערום

אחיזה בעמודי ספר התורה

בימים עברו רווח מנהג להטמין את ככרות התרומה לצד ספרי התורה, ששניהם קדושים המה ויש לשמרם. או אז, העכברים אשר נקהלו ובאו אל הככרות, כירסמו גם ביריעות כתבי הקודש, וכדי לתקן את המצב תקנו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון, כי תרומה הנוגעת בכתבי הקודש נטמאת. בנוסף לכך תקנו, כי הנוגע בידיו בספר תורה ערום, היינו, ללא חציצה בין ידו לבין ספר התורה, ידיו מטמאות את התרומה, מפני כבוד ספר התורה.

כך גם נפסק להלכה, כי אין לאחוז ביריעת ספר התורה בידיים חשופות.

הנוטל את ידיו, רשאי לאחוז ביריעת ס"ת? המרדכי (מגילה ס"י תתל"ד) כותב, כי תקנה זו אינה תקפה במי שנטל את ידיו. דבריו שימשו כבסיס לבית יוסף (או"ח ס"י קמ"ז) באמרו: "ואפשר שעל זה סומכים האשכנזים שאוחזים ספר תורה ערום בשעה שמגביהים אותו להראות הכתב לעם". הרמ"א (דרכי משה, שם אות ב') מגיב על אתר, "ואני מבני בניהם", של בני אשכנז, "ולא ראיתי מנהג זה ביניהם, אלא אדרבה נזהרים בו של ליגע בספר תורה ערום", ואכן הוא, הרמ"א, פוסק, כי גם מי שנטל את ידיו לא יגע ביריעות ספר תורה.

הט"ז (שם ס"ק א') מפרש, כי כוונת הבית יוסף היא לפעולת גלילת ספר התורה לאחר שמגביהים אותו. עיתים יריעת ספר התורה נשמטת מן התושבות העגולות שבקצות עצי החיים, ויש צורך לסדר את היריעות כדי לאפשר את גלילתן. בזמנינו נוהג להרים את היריעה באמצעות טלית או בד החוץ בין הידיים לבין היריעה, ואילו הבית יוסף מתכוון למקומות אשר בהם לא הקפידו על כך.

הב"ח מחדש כי כוונת הבית יוסף היא לכך שהאשכנזים נוגעים בידיים חשופות בעמודי ספר התורה, בעצי החיים. הואיל וספרי התורה של בני עדות המזרח נתונים בקופסה, אין להם עצי חיים, וגלילתם נעשית על ידי גלגול היריעות באמצעות טלית או בד לחציצה, הבית יוסף מצא לנכון לתמוה על מנהג האשכנזים, הנוגעים בעצי החיים של ספרי התורה שלהם. הב"ח מסכם, כי יש להזהר בדבר, ולא לגעת בעצי החיים, והוא מצייין, כי שמע שיש המדקדקים בדבר.

חידושו הגדול של הב"ח התקבל גם על ידי המגן אברהם (שם ס"ק א'), הסומך את דבריו בהוכחה מדברי התוספתא (ידיים סוף פ"ג בר"ש) שנפסקו על ידי הרמב"ם. בגמרתנו מובאת גזרת חכמים שהנוגע בספר תורה יטמא. הרמב"ם (הל' שאר אבות הטמאה פ"ט הל' ט') פוסק הלכה זו והוספה בצידה: "המשיחות והרצועות שתפרן לספר, אף על פי שאינו רשאי לקיימן, כל זמן שהן מחוברין לספר מטמאין את הידים". הרי לנו, כי כל המחובר והתפור לספר התורה, דינו כספר תורה.

המשנה ברורה פוסק להלכה (שם ס"ק ב'): "בעמודי הספר תורה יכול לאחוז בלא מטפחת, ויש מחמירין וכורכין עמודי הספר תורה בקצוות הטלית בשעת ההגבהה. ובמקום שלא נהגו הכל לעשות כן, אף מי שרוצה לדקדק בזה יעשה בדעת שלא ירגישו בזה בני אדם משום יוהרא".

כיצד הדברים מתיישבים עם העולה מדברי התוספתא, כי אין לגעת בספר תורה ערום ובכל המחובר אליו? ובכן, בעל יד אפרים (בגליון הש"ע שם) והגאון מוילנא זצ"ל (ביאור הגר"א ס"ק א') מעירים,

הנוברדוקאי התכרבל שוב ושוב במעילו, ובידיו ניסה לחפות על פניו מטיפות הגשם החצופות שהצליפו בו ללא רחם. צעד אחר צעד נלחם הבחור הצעיר כנגד הרוח, בעודו משתדל לחמוק ממדרונות חלקלקים, עמוס! בוך רטוב ואבנים חדות אילולי ידע על פה את הדרך לבית הקברות, לא היה מגיע לשם באותו לילה. את נעלי לא הצלחתי לראות בחושך הנורא. סיפר. והנה, הוא התקרב לבית הקברות, והדלת השבורה של בית הטהרה נעה ונדה על ציריה החלודים, כמזמינה אותו פנימה.

אחר הסערה הנוראה שאפפה אותו במרחבי בית הקברות, נדמה היה בית הטהרה הרעוע, כחדד נעים ומואר, המוסק באש עליוה המרצדת באח. דקות ארוכות עמד על מקומו, ובעודו מתאושש מן הדרך הקשה, נקוותה שלולית מים גדולה למרגלותיו, שאריות מן הגשמים הרבים שנטפו עליו. חושך נוקשה שרר בחדר הטהרה. רוח פרצים חדרה מחלון שבור שפער את פיו מעל דלת הכניסה, וחלפה במהירות דרך חור גדול שנקרע בכותל בית הטהרה. שנים רבות לפני כן תכננו ליצור פתח חדש לבית הטהרה. פועלים החלו בעבודה, וכאשר אחזו באמצעה, החליט גבאי ה"חברא קדישא", כי אין בה צורך. החור נותר מאז על מקומו. קברני ה"חברא קדישא" דווקא מצאו שימוש נאות לחור הגדול, כאשר חיות השדה מצאו להם מחסה ומסתור בבית הטהרה, היו הקברנים חובטים בעצמה את דלת בית הטהרה, והחיות היו נמלטות להן מאותו חור מפורסם. הוא החל לגשש את דרכו במבואות החדר, כשרעם אדיר החריד את הסביבה. בית הטהרה הדדעזע נמרצות ודומה היה כי כתליו הסדוקים לא ישרדו עוד אחד שכמותו. באותו ליל, נפערו ארובות השמים, והעננים ספוגי המים והחשמל, נחבטו זה בזה ללא הרף.

בדממה שהתררה עם חלוף הרעם, נדמה היה לו כי בתוך הרעש הגדול נשמע גם רשרוש כלשהו מכיוונו של מי המקווה הקרים. חרדה קלה החלה זוחלת ולופפת את גוו, אך הוא התגבר על פחדיו, הרי לשם כך הגעתי לכאן שח לעצמו, כדי לשבר את המידות, ושב למשש בידיו את קירות בית הטהרה, כדי לעשות את דרכו פנימה.

שוב התנגשו שני עננים זה בזה בעצמה רבה. השמים האורז באור מסנוור שחדד דרך החור הגדול. בטרם נשמע קולו האדיר של הרעם המתגלגל בעקבות הברק, שב הנוברדוקאי ושמע את אותו רשרוש קל בוקע ממי המקווה. משהסיט את ראשו במהירות לכיוון המים, הספיקו עיניו ההמומות לגלות לאור הברק, כי מי המקווה מתנדנדים קלות. טרם נגוז אור הברק, צדה עינו בועת אוויר קטנה, שעלתה ובצבצה מתוך המים. לקראת הברק הבא כבר היה דרוך ומתוח. והנה, אך הוארו פני המים, ולחרדתו, צצו ועלו מול עיניו מתוך מי המקווה, אצבעות יד אדם. כוחו לא עמד לו. כל עוד נשמטו באפס, הוא אץ רץ, ובמהירות הברק נס על נפשו מחדר הטהרה אל תוך הסופה שהשתוללה במרחבים.

נסתי על נפשי, סיפר לימים. הפחד חדר וחלחל לכל עצמותי, ואימה נוראה אפפה את כל גופי. לא הצלחתי לשלוט על שיני שנקשו בעוז.

תלמידו של הנוברדוקאי נשא את עיניו כשהמשיך לספר: אני זוכר, בפעם הראשונה ששמעתי מהרב את הסיפור, לא הבנתי מדוע בתוך שיחת מוסר החליט הרב לשתף אותנו בחוויות שעברו עליו בימי בחרותו. אך בסיימה של השיחה, נגלה לפני מעט מהיקף אישיותו המופלאה. הרב, שעשרות שנים כבר חלפו עברו מאחוריו, עדיין היה נאנח ומתייסר על אותו מאורע שקרה עמו, באמרו: מאז איני מוצא מנוח לנפשי! מדוע? מדוע לא עלתה בלבי המחשבה, כי עוד בחור רוצה גם הוא לסגף את עצמו ולזכך את נשמתו במי המקווה. כלום יחיד אני בעולמו של הקב"ה? אלו היו דמויות יהוד של הדורות הקודמים. לנו לא נותר אלא להתהלך בקבותיהם ובדרכים שפילסו לנו, והי רצון שזנכה להתחק ולעלות בתורה ובריאסת שמים.

המעניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. קספ: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף יז/ב גזרו על פתן ושמן משום יינן ועל יינן משום בנותיהן ועל בנותיהן משום דבר אחר...

כולן תלויות זו בזו

החיד"א בספרו "שמחת הרגל" (לסוכות, לימוד א') מביא מספר איומה כנדגלות:

מעשה במלך ספרד שקרא למספר יהודים חשובים ונתן להם ברירה אחת משלש: לאכול מאכלות אסורות, לשתות יין גויים, או לשאת נכריות. הם בחרו בשתיות יין שהיא איסור דרבנן בלבד. לאחר ששתו והשתכרו, כבר עברו על הכל...

הנה כי כן, כל גזירות חז"ל תלויות זו בזו...

דף כ"א/א אמר שמואל שאילתינהו לכל נחותי ימא

הדבר החשוב ביותר

כבר בהיות הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בחור צעיר, בערה בו חשקת התורה. פעם, בליל שבת, אחר הסעודה, ישב והגה במסכת שבת, דף אחר דף, במשך שעות ארוכות. לפתע קם והחל מסובב אחוז שרעפים. אמו שחשה בכך שאלה אותו: אלטרקה (זה היה שמו השני), במה אתה מהרהר?

- הריני לומד עתה בתחילת במה מדליקין, כי שמואל שאל את כל יורדי הים מה הוא שמן קיק. והריני מתפעל: שמואל, שהיה גם רופא וגם אסטרונום - כשנפגש עם יורדי הים לא שאלם מה נתחדש בעולם הגדול מענייני רפואה או באסטרונומיה. דבר אחד בלבד היה משאת נפשו: מה הוא שמן קיק שאסור להדליק בו בשבת... ("פניני רבינו יחזקאל").

דף כ"א/ב

והמהדרין

על המילה "מהדרין" כותב רש"י: "והמהדרין. אחר המצות".

רש"י פירש מילה זו על פי השורש ה.ד.ר. המקביל לשורש העברי ת.ז.ר. כלומר, המחזרים ורודפים אחר מצוות.

כי בעלי התוספות (חגיגה כד/ב ד"ה דתנן) כותבים, כי קיימת גזירת חכמים נוספת, ש"כל הפוסל את התרומה מטמא ידיים להיות שניות", וגזירה זו אינה נובעת משום כבודו של ספר התורה, אלא היא גזירה כוללת [אשר תוקנה לגבי קודש ולא לגבי תרומה], שחפץ הפוסל את התרומה בנגיעתו - מטמא את הידיים, והואיל וספר תורה הנוגע בתרומה - פוסלה, הוא גם מטמא את הידיים, ועל כך נאמר בתוספתא, כי גם המחובר לספר תורה מטמא את הידיים. מעתה יתכן שסיבת הטומאה המוטלת על הנוגע בעצי החיים, אינה משום שאסור לגעת בהם בידיים חשופות - אין כל איסור בדבר ואין זה זלזול בכבוד ספר התורה, ואילו הטומאה אשר הוטלה על הנוגע בהם נובעת מפני תקנה שונה לחלוטין ולקודש בלבד [ראוי לציין, כי אף על פי שבגמרתנו מפורש טעם התקנה לידיים הנוגעות בספר תורה שמטמאות את התרומה, המעיין ברמב"ם הל' שאר אבות הטומאה פ"ט, יווכח כי לדעתו תקנה זו היא המשך לתקנה הקודמת לה, שלא להניח תרומה סמוך לספרי הקודש, והאחרונים טרחו לבאר את שיטתו, מהיכן למד כן].

דף יד/ב בשעה שתיקן שלמה עירובין ונטילת ידיים

נטילת ידיים

יהודי העומד לאכול פת, נוטל את ידיו ומברך "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו על נטילת ידיים". גמרתנו מתארת חלק מהשתלשלותה של תקנה זו. שלמה המלך תיקן שהכהנים יטבלו [טבילה דיוקא ובמקווה, עיי' מהרש"א] את ידיהם לפני שהם נוגעים ב'קדשים', ולשם כך הוא קבע כי על כל יד שורה טומאה, ואם הכהן יימנע מטבילת ידיו, הוא יטמא את ה'קדשים' בנגיעתו. תקנה זו נועדה להגביר את הזהירות בטהרת ה'קדשים'.

הלל ושמאי ניסו להוסיף לתקנה זו נטילת ידיים לפני נגיעה בתרומה, אך תקנתם לא התקבלה. לאחר מכן תלמידיהם הצליחו לתקן זאת בכלל התקנות שהתקבלו בעליית חנניה בן חזקיה בן גרון, כנלמד בסוגייתנו, ש"סתם ידיים פוסלות את התרומה".

רבותיו של רש"י וכן הרמב"ם פירשו שתיקנו נטילת ידיים משום "טומאה". רש"י מתקשה בכך, כי אם הלה כבר נטמא, מה תועיל לו נטילה. ברם, האחרונים מבארים כי תקנה זו מבוססת על תקנה נוספת שאינה מפורשת בגמרא - עוד טרם תקופתו של שלמה המלך תוקן, כי אדם הנוגע בידיו בדבר טמא שאינו מעביר טומאה, ידיו טמאות הן (עיי' "משנה אחרונה" ידיים, פ"ג משנה א'). לפיכך חכמים תיקנו שהמבקש ליגע בתרומה יטול את ידיו, שמא נגע בדבר טמא המטמא את הידיים מכח אותה תקנה קדומה. ואילו רש"י (שם ד"ה "נט"י") מבאר שחכמים ביקשו להרגיל את הכהנים לבל יגעו בתרומה כשידיהם מלוכלכות ועל ידי כך יפסלוה לאכילה ויעברו על איסור, שהרי המפסיד את התרומה עובר על איסור, לשם כך הם תיקנו נטילת ידיים.

לאחר מכן חכמים הוסיפו כי על כל אחד, כהן כישראל, ליטול את ידיו לפני אכילת פת, "משום סרך תרומה" (חולין ק"א), ובמעמד זה הם תקנו שכל ישראל יטלו את ידיהם לפני אכילת פת ("מגן אברהם" או"ח סי' קנ"ח). אמנם, בימינו הכל טמאים והכהנים אינם אוכלים תרומה, אך לא בטלה התקנה, כדי שכאשר ייבנה בית המקדש במהרה בימינו, הכל יהיו רגילים מקדמת דנא לאכול בטהרה ("משנה ברורה" סי' קנ"ח ס"ק א'). לדעת רש"י טעם זה, זהירות בתרומה, הוא הסיבה היחידה לתקנת חכמים (עיי' רשב"א שם) הנוספת. אולם בעלי התוספות (שם, ד"ה "מצווה") והסמ"ג מפרשים את דברי הגמרא, כי חכמים תקנו זאת גם מטעמי קדושה ונקיות, שהשולחן דומה למזבח, והם הסמיכו את תקנתם לפסוק (ויקרא י"א/מד) "והתקדשתם והייתם קדשים" (עיי' "קן אורה" סוטה ד/ב).

לאור שיטתם של בעלי התוספות יש להבין, מה צורך ראו חכמים להוסיף תקנה לאחר שתקנת "סרך תרומה" שרירה וקיימת. ובכן, הצורך בתקנה הנוספת יובהר היטב על ידי הדיון הבא.

מה דינו של אדם אשר בעיצומה של הסעודה נגע במקומות המטונפים, האם עליו לשוב וליטול את ידיו אם חפץ הוא להמשיך לאכול? לכאורה, מאחר שבתחילת הסעודה הוא כבר נטל את ידיו, אין צורך שיטלן שנית. אולם, כל זאת משום תקנת התרומה, אשר מחמתה חכמים תקנו שלפני הסעודה אדם יטול את ידיו כדי להזהיר על התרומה. אך לאחר שחכמים שבו ותקנו נטילת ידיים גם משום קדושה ונקיות, הרי שאדם זה זקוק לנטילה מפני שאכילתו מכאן והלאה לא תהא נאותה [דעת בעלי התוספות כרבותיו של רש"י, שבתרומה התקנה היא משום טומאה, ורש"י לשיטתו, אין צורך בתקנה נוספת, שהרי כל גזירת טומאת ידיים היא משום נקיות].

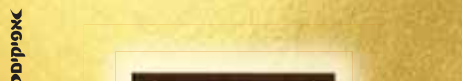
להלכה פוסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' קס"ד סעי' ב'), כי עליו לשוב וליטול את ידיו עם ברכה [ועיי' "משנה ברורה" ס"ק י"ג שיש חילוק במה ניטפו הידיים, ועיי' "חזון איש" או"ח סי' כ"ה ס"ק ט' ד"ה "נטל"].

דף כ"א/ב והמהדרין מן המהדרין

כשאינ מספיק נרות כדי להדליק כמניין ימי החנוכה

הדפים הנלמדים השבוע בדף היומי, עוסקים רבות בענייני החנוכה.

גמרתנו נדרשת לענייני חנוכה אגב עיסוק בהלכות פתילות ושמינים הכשרים להדלקת נרות שבת, ומתוך העיסוק בהם הגמרא דנה בהלכות פתילות ושמינים הכשרים להדלקת נרות חנוכה, וביתר הלכות החנוכה.

צא ולמד מה זו גמרא מושלמת

בשורה ללומדי הדף היומי! הגמרא המושלמת ללימוד בחשק **בהוצאת עוז והדר ומאורות הדף היומי**

- רקע מיוחד שמקל על הקריאה ומונע כאבי עיניים
- מנוקד ומפוסק בדיוק ובשלמות
- הדגשות לסימון תחילת עניין בגמרא, ברש"י ובתוספות
- כולל פירושי מאורות ההלכה
- עם משניות זרעים וטהרות מבוארות

להשיג בחנויות הספרים ובטלפון: 1-800-22-55-66

מעיקר הדין די בהדלקת נר אחד בכל יום מימי החנוכה. לדעת בית הלל, שהלכה נפסקה כמותם, המהדרין מן המהדרין מדליקים בכל יום נר נוסף, עד שביום השמיני של חנוכה הם מדליקים שמונה נרות.

מה לעשות עם שני נרות ביום השלישי: מסתבר שלא תמיד כל אחד יכול להיות 'מהדרין מן המהדרין'. הנה, הפוסקים דנים כיצד ינהג יהודי העומד ביום השלישי של חנוכה, ובידו שני נרות בלבד. האם ידליק לכל הפחות את שני הנרות שברשותו, או שמא מאחר שהוא אינו יכול לציין על ידי ההדלקה כי היום הוא היום השלישי של חנוכה, ידליק נר אחד בלבד.

הדלקת שני נרות, תמעיט מן הנס: חבר פוסקים, חיי אדם (קנ"ד-נ"ה), כתב סופר (או"ח סי' קל"ה), ערוך השולחן (סי' תרע"א סעי' י'), כף החיים (סי' תרע"א י') ומשנה ברורה (סי' תרע"א ס"ק ה') הכריעו, כי ידליק נר אחד בלבד. בעל כתב סופר (שם) מבאר זאת בכך, שאם ידליק שני נרות חלף שלושה, הרי הוא ממעיט מן הנס, שבכך הוא מורה כי עד אותו יום הנס התפרס על פני שני ימים בלבד, ולא שלושה... ואילו בהדלקת נר אחד בלבד, הוא אינו מתייחס למניין הימים אלא לעיקר הנס.

הגאון רבי יוסף דב מברסק זצ"ל, בעל בית הלוי, תולה דיון זה במחלוקת סוגייתנו. בגמרא נחלקו בטעם בית הלל הסוברים שהמהדרין מן המהדרין מוסיף נר בכל יום. יש אומרים כי יש להוסיף נר על כל יום נס שעבר. יש אומרים כי יש להוסיף נר משום 'מעלין בקודש'.

כאשר נבדוק את המקרה שלפנינו לאור מחלוקת זו נמצא, כי אם הוספת הנרות באה לציין את מספר הימים שחלפו, על יהודי זה להמנע מהדלקת שני נרות, כאמור. ברם, אם הוספת הנרות היא משום 'מעלין בקודש', כל אשר לאל ידו יוסיף ויעלה, אם שלושה - שלושה, ואם שניים - שניים.

הגאון רבי אליעזר מנחם מן ש"ך זצ"ל ("אבי עזרי" הל' חנוכה פ"ד הל' א') מתייחס לדברים אלו והוא טוען כי אין הכרח בהם. יתכן, כי שני הצדדים למחלוקת יודו כי על יהודי זה להדליק את שני הנרות שברשותו. שכן, סברתו של בעל בית הלוי מבוססת על ההנחה כי יש להוסיף נר בכל יום כדי לציין את ארכו של הנס עד כה. ברם, יתכן שכוונת הדברים היא, שכל נר נוסף מציין יום נוסף של נס, ללא התייחסות להמשכיות הנס ולארכו. מעתה, מי שבידו שני נרות, ידליקם! יציין נא לפחות שני ניסים מתוך שלושה שהתרחשו.

אך ר' נתן בעל הערוך וכן הרמב"ם פרשוה כמילה עברית, מלשון הדר וכבוד. כלומר, המכבדים את המצוות: 'והמהדר את המצוה מדליק נרות כמנין אנשי הבית נר לכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים. והמהדר יותר על זה ועושה מצוה מן המובחר...' (הל' חנוכה ריש פ"ד).

דף כא/ב פתילות ושמינים שאמרו חכמים אין מדליקין בהן בשבת מדליקין בהן בחנוכה

בחנוכה - העלאה לכל

אמר בעל מאור עינים מטשרנוביל, זיע"א: פתילות ושמינים אלו, שהאש אינה אוזנת בהם יפה, ורומזים לאנשים שלא זכו לאחוז באור החיים ולהתקרב להקב"ה. אבל, מדליקים בהם בחנוכה - בחנוכה יש העלאה אף לנשמות אלו...

דף כא/ב מאי חנוכה דתנו רבנן

כח התורה

"מאי חנוכה, דתנו רבנן". אמר הגאון רבי מאיר שפירא זצ"ל מלובלין, באיזה כח נעשה נס חנוכה - כח לימוד התורה, "דתנו רבנן"... (ספר היובל למהר"ם שפירא).

דף כא/ב לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה

להודות על הכל

בתפילת "על הניסים" לחנוכה נאמר, "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל לשמך הגדול". פירש רבי דוד מקוצק: חנוכה עניינו חינוך. נס חנוכה חינוך את עם ישראל לראות את יד ה' בכל ולהודות לו על ניסים נוספים "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו", נס חנוכה קבע בליבם של ישראל "להודות ולהלל לשמך הגדול"... (אהל תורה).

דף כב/א אבל נחשים ועקרבים יש בו

בעל בחירה - המסוכן ביותר

מוכת, איפוא, שקל להנצל יותר מפגעי טבע ושאר מזיקים מאשר מפני אדם שהוא בעל בחירה. לפיכך, ביכר ראובן להפילו אל בור מלא נחשים ועקבים מלמסורו ביד האחים... (הנצי"ב, הרחב דבר).

לעילוי נשמת

מרת **חיה ינטה ברכה אשכנזי** ע"ה
ב"ר זלמן הענך ז"ל נלב"ע כ"ח באדר ב' תשע"א
תנצב"ה
הונצחה ע"י בנה ידידנו
עו"ד **צבי אשכנזי** ומשפ' שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ירחמיאל אשר זיטמן** ז"ל
ב"ר מרדכי צבי ז"ל נלב"ע כ"ז באדר תשע"ב
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל סימינובסקי** ז"ל
ב"ר שניאור זלמן ז"ל נלב"ע כ"ז באדר א' תשנ"ה
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף נתן נטע הפטקה** ז"ל
ב"ר ישראל צבי ז"ל נלב"ע כ"ט אדר תשע"ב
ומרת **דבורה רחל הפטקה** ע"ה
בת הרב דוד יהודה בנט זצ"ל נלב"ע ו' אייר תשס"א
תנצב"ה
הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שארה מרים צורף** ע"ה
בת יפה אלה ואפרים יחיאל הי"ו יבדלחט"א
נלב"ע כ"ז אדר א' תשע"ו
תנצב"ה

לעילוי נשמת

מרת **גליקעל קליין** ע"ה ב"ר יהושע הלוי וייס ז"ל
נלב"ע כ"ו באדר תשע"ב **תנצב"ה**
הונצחה ע"י בנה יוסף (רמי) קליין ומשפ' - בני ברק

נר ה'
נשמת
אדם

גומרים ש"ס
ב-5 דקות ליום,
זוכים בשפע גדול

... ובודאי בלימוד המשניות כלול כל התורה כולה"
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ח קנייבסקי שליט"א
מרן שר התורה מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

להתנסות חינם התקשר עכשיו: *3764

ברכת גדולי ישראל